

METODIKA PRO INTERPRETACI VÝSLEDKŮ FLORISTICKÝCH PRŮZKUMŮ NA LOKALITÁCH SE STŘETÝ ZÁJMŮ MEZI ORGÁNY OCHRANY PŘÍRODY A INVESTORY

Jiří Vávra

Počátkem roku 2011 byla vypracována tato metodika určená výhradně pro vnitřní účely společnosti AQUATEST a.s. Jejím smyslem je sjednocení interpretace výsledků floristických průzkumů prováděných v rámci biologických průzkumů a biologických hodnocení podle zákona č. 114/92 Sb. v platném znění.

Autor metodiky na svých webových stránkách zpřístupňuje obdobnou metodiku pro hodnocení zachovalosti a původnosti biotopů na základě detailní analýzy motýlí fauny posuzované lokality.

Analýzy vegetačního krytu s použitím geobotanických studií by měly být samozřejmostí při každém případě řešení sporu mezi orgány ochrany přírody a investorským záměrem. Pro posuzování ohroženosti a přírodovědecké či ochranařské hodnoty jednotlivých typů biotopů dobře poslouží publikace kolektivu autorů MORAVEC J., BALÁTOVÁ-TULÁČKOVÁ E., BLAŽKOVÁ D., HADAČ E., HEJNÝ S., HUSÁK Š., JENÍK J., KOLBEK J., KRAHULEC F., KROPÁČ Z., NEUHÄUSL R., RYBNÍČEK K., ŘEHOŘEK V. & VICHEREK J. 1995: Rostlinná společenstva České republiky a jejich ohrožení (Red list of plant communities of the Czech Republic and their endangerment). Severočeskou přírodou, Litoměřice, 2. vydání, 206 str. S ohledem na vývoj znalostí v oboru geobotaniky je nutno doporučit tuto publikaci konfrontovat s nejnovějšími poznatky přístupnými v pracích:

CHYTRÝ M. (ed.) 2007: Vegetace České republiky, 1. Travninná a keříčková vegetace. Vegetation of the Czech Republic, 1. Grassland and Heathland Vegetation. Academia, Praha, 526 str.

CHYTRÝ M. (ed.) 2009: Vegetace České republiky, 2. Ruderální, plevelová, skalní a suťová vegetace. Vegetation of the Czech Republic, 2. Ruderal, Weed, Rock and Scree Vegetation. Academia, Praha, 520 str.

CHYTRÝ M. (ed.) 2011: Vegetace České republiky, 3. Vodní a mokřadní vegetace. Vegetation of the Czech Republic, 3. Aquatic and Wetland Vegetation. Academia, Praha, 827 str.

CHYTRÝ M. (ed.) 2013: Vegetace České republiky, 4. Lesní a křovinná vegetace. Vegetation of the Czech Republic, 1. Forest and Scrub Vegetation. Academia, Praha, 551 str.

Praxe autora získaná na desítkách řešených případů posuzování vlivů staveb na přírodní prostředí, konkrétně na jeho živou složku, ukazuje nezbytnost exaktního zhodnocení i údajů o druhovém složení porostů (získaných na základě floristického průzkumu). Autor biologických průzkumů tak získá další nástroj, který mu umožní exaktněji hodnotit výsledky jeho terénních prací.

Předkládaná metodika je spolu s metodikou hodnocení původnosti a zachovalosti biotopů na základě analýzy motýlí taxocenózy, kterou autor vytvořil v roce 2008, druhým nástrojem pro exaktní hodnocení výsledků biologického průzkumu. Jak ukazuje praxe, takto interpretované a předkládané výsledky průzkumů jsou všemi zúčastněnými stranami – developery, investory, orgány ochrany přírody – chápány jako mnohem důvěryhodnější podklady pro další rozhodování.

POPIS METODIKY

Přílohou tohoto textu je tabulkový přehled rostlinných druhů, které byly za mnohaleté působení autora zaregistrovány na plochách, na nichž proběhly biologické průzkumy v souvislosti s nějakým stavebním záměrem. Tento soupis není možno chápat jako konečný,

jde o seznam, který bude průběžně rozšiřován o další druhy, tak jak budou zjišťovány na dalších řešených lokalitách. Stávající seznam obsahuje 1039 druhů cévnatých rostlin.

Názvosloví vychází z publikace KUBÁT K., HROUDA L., CHRTEK J. jun., KAPLAN Z., KIRSCHNER J. & ŠTĚPÁNEK J. (eds.) 2002: Klíč ke květeně České republiky, Academia, Praha, 928 str., případně DANIHELKA J., CHRTEK J. et KAPLAN Z. 2012: Checklist of vascular plants of the Czech Republic, *Preslia*, 84: 647-811.

Jednotlivé rostlinné druhy jsou hodnoceny z pohledu jejich stanovištních nároků (síly vazby ke stanovišti), schopnosti osidlovat náhradní stanoviště, rozšíření v České republice a vzácnosti. Druhy jsou rozděleny do čtyř kategorií podle těchto pravidel:

Charakteristika druhu	Kategorie
Druh eurytopní, široce rozšířený, rostoucí i na náhradních stanovištích	IV
Druh eurytopní, rozšířený, preferující původní stanoviště	III
Druh stenotopní, avšak rozšířený, nepříliš vzácný	II
Druh stenotopní, lokální, vzácný	I

Soupis druhů cévnatých rostlin s vyznačením jejich indikační hodnoty (IH) je v příložené excelové tabulce

TŘI PŘÍKLADY Z PRAXE

Jako ukázka aplikace metodiky jsou uvedeny výsledky floristických průzkumů ze tří lokalit zcela odlišného charakteru – ruderálního porostu na rekultivované skládce v Praze, břehového porostu potoční olšiny na Voticku a kvalitní mokřadní bezkolencové louky na Benešovsku:

Biotop	Druhů	I	%	II	%	III	%	IV	%
Skládka	206	0	0	0	0	18	8,74	188	91,26
Olšina	205	0	0	23	11,22	100	48,78	81	39,51
Louka	309	6	1,94	51	16,50	134	43,37	118	38,19

Na základě hodnocení provedeného na mnoha řešených lokalitách byly stanoveny hranice procentuálního zastoupení rostlinných druhů jednotlivých kategorií, které slouží k rozdělení hodnocených biotopů podle jejich původnosti a zachovalosti:

Biotopy jsou rozděleny do těchto kategorií:

Kategorie 1 – kvalitní a zachovalé biotopy blízké přirozeným stanovištím

Biotopy s významným zastoupením stenotopních druhů (kategorie I a II) nad 20 %, s účastí druhů vzácných, případně legislativně chráněných, eurytopní druhy kategorie III převažují nad eurytopními druhy kategorie IV. Tyto biotopy, po zvážení dalších údajů z ostatních vědních oborů, zasluhují pozornost orgánů ochrany přírody. V odůvodněných případech zasluhují legislativní ochranu.

Tomuto případu se velice blíží uvedený příklad bezkolencové louky na Benešovsku.

Kategorie 2 – mírně narušené a středně zachovalé biotopy slabě ovlivněné lidskou činností, tato lidská činnost může být chápána jako podmínka jejich trvalé existence

Biotopy se zastoupením stenotopních druhů (nejčastěji kategorie II) nad 10 %, druhy kategorie I mohou chybět, se zastoupením druhů kategorie III převažujícím nad eurytopními druhy kategorie IV. Rovněž tyto biotopy zasluhují pozornost orgánů ochrany přírody.

Ochraně cenných biotopů této kategorie by měla být dáována přednost před investorskými záměry.

Do této kategorie spadá uvedený příklad potoční olšiny na Voticku.

Kategorie 3 – významně narušené biotopy s druhovým složením ochuzeným lidskou rušivou činností

Biotopy s nízkým zastoupením stenotopních druhů (nejčastěji pod 10 %), případně bez nich, s eurytopními druhy kategorie III převažujícími nad eurytopními druhy kategorie IV.

Kategorie 4 – biotopy zdevastované lidskou činností či člověkem uměle vytvořené s druhovým složením ochuzeným lidskou rušivou činností

Biotopy bez přírodovědeckých hodnot, s převahou eurytopních druhů IV. kategorie nad eurytopními druhy III. kategorie, bez účasti stenotopních druhů I. a II. kategorie.

Tomuto typu biotopu odpovídá biotop skládky v Praze.

Poznámky:

Při hodnocení kvality a zachovalosti biotopů nerozhoduje druhová bohatost posuzovaného biotopu. Mnohé nepůvodní biotopy mohou být druhově relativně bohaté, což je však důsledek časného stadia sukcesního procesu, v němž nejsou ustálené vztahy mezi populacemi jednotlivých druhů. Příkladem slouží modelová lokalita skládky v Praze, na níž byl zaregistrován stejný počet druhů jako na relativně zachovalém biotopu potoční olšiny.

Faktická legislativní ochrana druhu či jeho zařazení do některého z Červených seznamů, které existují v České republice, neopravňují k zařazení biotopu do vyšší kategorie. Ochrana zákonem chráněných druhů vyskytujících se na hodnocených biotopech musí být řešena nad rámec této metodiky, v souladu s platnou legislativou, případně v souladu s doporučeními orgánů ochrany přírody v případě druhů obsažených v Červených seznamech ohrožených druhů České republiky.

Ojedinělý výskyt stenotopních druhů v nestabilních populacích na biotopech kategorie 4 neopravňují k řazení biotopu do vyšší kategorie. Jejich ochrana, většinou izolovaných individuí, spadá do kompetence orgánu ochrany přírody.

RNDr. Jiří Vávra, CSc.

geobotanika

floristika

biologické průzkumy

biologické hodnocení dle zákona č. 114/92 Sb.

(nově „hodnocení“ dle Vyhlášky č. 142/2018)